

Javaslat

a

**ZSÉDENYI ISTVÁN evangélikus lelkipásztor,
gályarab emlékműve**

a megyei értéktárba történő felvételéhez

Készítette:

Balogh Ernőné Értéktár Bizottság elnöke

Mencshely 2018. 02. 11.

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó neve:

Helyi Értéktár Bizottság

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Balogh Ernőné

Levelezési cím: 8245. Pécsely Templom u. 4/A

Telefonszám: 06 20 5969136

E-mail cím: mencs.csipke@gmail.com

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése

Zsédényi István gályarab emlékmű

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

kulturális örökség

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye

MENCSHELY Evangélikus templom kert

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

Megyei

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

Zsédényi István 1660-tól másfél évtizeden át látta el a Mencshelyi evangélikus gyülekezet lelki gondozását. Az ő szolgálati idejére esik Habsburg I. Lipót uralkodása, aki az őt irányító udvari körökkel a magyar rendi ellenállást és a protestantizmust együttesen üldözve Magyarországot így akarja "előbb katolikussá majd németté tenni." Ennek a törekvésnek esnek áldozatul a magyarországi protestáns prédikátorok, köztük a mencshely-dörgicsei Zsédényi István lelkipásztor is. Pozsonyba idézik a koncepciók per színhelyére, ahonnan csak azok menekültek meg, akik vagy elhagyták az országot, vagy elhagyva hivatásukat, katolizáltak. Zsédényi István kitartott hite és hivatása mellett ezért az ország különböző börtöneiben, Komáromban, majd Lipótváron raboskodott. Innen hajtották a lelkészeket a spanyol uralom alatt lévő Nápolyba, hogy ott eladják őket gályarabnak. 1675 májusában adták el Zsédényit és 29 társát a spanyoloknak. A megfeszített munkába sokan belehaltak, belebetegedtek. Zsédényi alig három-négy hónapi rabszolgamunka után agyhártyagyulladást kapott. Súlyos betegségéből felépülve megérhette, hogy 1676 februárjában, két évvel elfogatásuk után a még életben maradt 26 prédikátor között őt is kiszabadította Michael de Ruyter holland admirális - kifizetve a vételárukat és foglalóként hajói ágyúit Nápolyra irányítva. A prédikátorok ekkor még haza nem térhettek, ezért Velencén keresztül Zürichbe, majd onnan Wittenbergbe mentek. Zsédényi itteni időszakából egy vers is ismert. Majd miután az 1681-es soproni országgyűlés rendelkezéseivel enyhült a protestánsok helyzete hazánkban, Zsédényi is hazatérhetett. Dörgicseire, majd innen 1696-ban Kővágóörsre hívják. Mencshelyi gyülekezetével is felvette a kapcsolatot, itt is halt meg és itt van eltemetve. Egy, az anyakönyv elején található bejegyzés így ír róla: "Tiszt. Zedeni István úr itt Mentselen is végezte el dicséretes jó életit és innét vitetett a dicsőségbe..."

1997 Pünkösdjén az evangélikus templom kertjében Zsédényi István és gályarab társainak emlékére egy különös, hajóorr formájú, fából faragott emlékművet állítottak fel, amelyen magyar, német és rétoromán (újlatin nyelvjárás) nyelven is meg van örökítve a gályarabok emléke. Az emlékművet Szabó László, a Népművészet Mestere és Király Zsiga díjjal kitüntetett fafaragó alkotta.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

Zsédényi István, gályarab evangélikus lelkész emléke Mencshely nevével összefonódik. A faluban mindig többségben voltak az evangélikusok, akik méltán büszkék múltjukra, múltbeli örökségükre. Zsédényi István, a gályarabságra hurcolt lelkipásztor Mencshely öröksége, **akire tisztelettel emlékszik ma már nem csak a falu evangélikussága, hanem az itt élő, más felekezetű lakosok is. A Reformáció 500. évfordulója alkalmából különös hangsúllyal emlékezünk a hitvallásukért hősi halált halt, gályarabságra hurcolt lelkészekre, akik a Reformáció vívmányaiért küzdöttek a haladást szolgálva nem csak Európában, de hazánkban is. Úgy gondoljuk, hogy ennek a kiváló embernek az emléke, amit a tiszteletére állított szimbolikus emlékmű az evangélikus templom kertjében is bizonyít, nem csak Mencshely falunak büszkesége, hanem az egész megyének megbecsülendő érték.**

Kérjük a Megyei Önkormányzatot, a Zsédényi István gályarab lelkipásztornak állított emlékműnek, a Megyei Értéktárba való felvételét.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

Mencshely-Nagyvázsony-Szentantalfa-Zánka Egyházközösség honlapja	társult	Evangélikus
---	---------	-------------

III.

MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja

Az emlékmű avatása 1997.

Az emléktábla mely három nyelven íródott.

Emlékmű avatása 1997.

A gályarab emlékére állított emlékmű

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek

Németh Szabolcs a Mencshely-Nagyvázsony-Szentantalfa-Zánka Egyházközség evangélikus lelkész ajánlása.

3. A javaslathoz csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat

Alulírott Balogh Ernőné, hozzájárulok, hogy a Megyei Önkormányzat a képeket továbbközlésre felhasználhassa.

Balogh Ernőné
.....

Balogh Ernőné

Mencshely-Nagyvázsony-Szentantalfa-Zánkai

Társult Evangélikus Egyházközség

Lelkészi hivatal: 8271 Mencshely, Kossuth Lajos u. 24.

☎/Fax.: (88) 274 412 mobil: 20/824-6931

Ajánlás a mencshelyi gályarab emlékműnek a Veszprém Megyei Értékleltárba való felvételére

1997-ben a középkori eredetű mencshelyi evangélikus templom kertjében felállításra került Zsédényi István és gályarab társainak emlékműve. A stilizált gályát ábrázoló mű készítője a szomszédos Vöröstón élő Szabó László fafaragó művész. A felavatáson jelen volt hazánk akkori svájci nagykövete a mencshelyi származású Ódor László és egy svájci kanton küldöttsége (Ezen keresztül mentek annak idején a gályáról kiszabadított evangélikusok, köztük Zsédényi Wittenbergbe). Az emlékművön magyar, német és rétoromán nyelven is meg van örökítve a gályarabok emléke.

1660-tól Zsédényi István Mencshely és Dörgicse evangélikus prédikátora. Az ő szolgálati idejére esik Habsburg I. Lipót uralkodása, az őt irányító udvari körök a magyar rendi ellenállást és a protestantizmust összekapcsolják - s mindkettőt üldözve így akarják Magyarországot "előbb katolikussá majd németté tenni." Ennek a törekvésnek esnek áldozatul a magyarországi protestáns prédikátorok, akiket a nemrég megtorolt Bécs ellenes Wesselényi-féle összeesküvéssel koholt vádak alapján kapcsolatba hoznak. Pozsonyba idézik, a koncepciók per színhelyére Zsédényi István mellett több szomszédos prédikátor kollégáját, a nagyvázsonyi Zsolnai Istvánt és a kövágóörsi Joós Györgyöt. Innen csak azok menekültek meg, akik vagy elhagyták az országot, vagy elhagyva hivatásukat, katolizáltak. Zsédényi István kitartott hite és hivatása mellett, ezért az ország különböző börtöneiben, Komáromban, majd Lipótváron raboskodott. Innen hajtották a lelkészeket a spanyol uralom alatt lévő Nápolyba, hogy ott eladják őket gályarabnak. 1675 májusában adták el Zsédényit és 29 társát, aki négy hónap rabszolgamunka után agyhártyagyulladásra kapott, de meggyógyult. 1676-ban februárjában szabadítja ki a még életben maradt 26 prédikátor között őt is *Michael de Ruyter* holland admirális - kifizetve a vételárukat és foglalként hajói ágyúit Nápolyra irányítva. A prédikátorok ekkor még haza nem térhettek ezért Velencén keresztül Zürichbe mentek. Majd, miután az 1681-es soproni országgyűlés rendelkezéseivel enyhült a protestánsok helyzete hazánkban - Zsédényi is hazatérhetett Dörgicseire. Ahonnan 1696-ban Kövágóörsre hívták. De Mencshelyen halt meg és itt van eltemetve.

Mivel a magyar történelem nehéz, de fontos és tanulságos emléke a hitvalló gályarab prédikátorok története, az erre emlékeztető objektumnak a Veszprém Megyei Értéktárba való felvételét javaslom.

Mencshely, 2018. március 9.

Németh Szabolcs
lelkész